

ПЛЯМЕННИК ЧАРАЎНІКА

Раздзел 1. Не тыя дзверы

Гэтая гісторыя пра тое, што адбылося даўным-даўно, калі ваш дзядуля быў яшчэ дзіцём. Гісторыя вельмі важная, бо распавядае, як пачаліся вандроўкі з нашага свету ў Нарнію і назад.

У тыя часы містэр Шэрлак Холмс усё яшчэ жыў на Бэйкер Стрыт і Бэстэйблз ўсё яшчэ шукалі скарб на Льюсэм Роўд. У тыя часы хлопчыкі штодня абавязкова надзявалі жорсткія каўняры, і школы былі горшыя, чым цяпер. Але вось ежа была лепшая, а што тычыцца цукерак, я не буду апісваць вам, наколькі смачныя і танныя яны былі, бо ад этага ў вас пацякуць слінкі. І ў тыя часы ў Лондане жыла дзяўчынка, якую звалі Полі Пламэр.

Яна жыла ў адным з дамоў, якія стаялі цесным шэрагам. Адным ранкам яна выйшла ў сад за домам, і ўбачыла, як нейкі хлопец забраўся на плот з боку суседскага саду. Полі вельмі здзівілася, бо раней у тым доме ніколі не было дзяцей. Там жылі старыя халасцякі: містэр Кэтэрлі і міс Кэтэрлі, брат і сястра. Таму яна зацікаўлена паглядзела на хлопца. Яго твар быў вельмі брудны, нібыта ён спачатку вымазаў рукі ў зямлі, моцна паплакаў і пасля выцер твар рукамі. Насамрэч, амаль гэта ён і рабіў.

– Вітаю, – сказала Полі.

– Вітаю, – адказаў хлопчык. – Як цябе клічуць?

– Полі, – сказала Полі. – А цябе?

– Дыгары, – сказаў хлопчык.

– Ого, якое смешнае імя, – сказала Полі.

– Яно ў дзесяць разоў менш смешнае за Полі, – сказаў Дыгары.

– Няпраўда, – сказала Полі.

– Праўда, – адказаў Дыгары.

– Прынамсі, я ўмываюся, – сказала Полі. – Табе варта было б зрабіць гэтак жа, асабліва пасля... – тут яна спынілася. Яна збіралася сказаць: “Пасля таго, як ты плакаў,” – але падумала, што гэта будзе няветліва.

– Так, я плакаў! – сказаў Дыгары гучным голасам. Ён быў у такім смутку, што яму было ўсё роўна, што пра яго думаюць. – Ты б таксама плакала, – працягнуў ён. – Калі б ты ўсё жыццё пражыла за горадам, мела б поні, у вас у садзе цякла б рака, а пасля цябе прывезлі б жыць у гэтую жудасную дзіру.

– Лондан не дзіра! – абурылася Полі. Але хлопчык быў настолькі ўзрушаны, што не звярнуў на яе ніякае ўвагі і працягнуў:

– ... і калі б твой бацька быў далёка ў Індыі, і табе трэба было б пераехаць да цёткі і дзядзькі, сапраўднага вар’ята (а каму такое спадабаецца?), і калі гэта было б з-за таго, што яны даглядаюць тваю маму, якая вельмі хворая і... і... памірае. – Тут яго твар скрывіўся, як у чалавека, які спрабуе стрымаць слёзы.

– Я не ведала, прабач... – сказала Полі. І потым, каб перавесці размову на штосьці больш вясёлае, яна запыталася:

– Містэр Кэтэрлі насамрэч вар’ят?

– Ну, ён ці з’ехаў з глузду, – адказаў Дыгары, – ці яшчэ што. Цётка Лэці забараняе мне заходзіць у яго кабінет на гарышчы. Па шчырасці, ужо адно гэта падазрона. І яшчэ вось што: кожны раз, калі ён звяртаецца да мяне падчас абеду, – а з ёй ён ніколі нават не спрабуе паразмаўляць – цётка загадвае яму змоўкнуць. Яна кажа: “Не турбуй хлопчыка,

Эндрю” – ці: “Я ўпэўненая, што Дыгары не хоча слухаць пра гэта”, ці: “Дыгары, ці не хацеў бы ты пайсці пагуляць у садзе?”

– А што ён спрабуе сказаць?

– Я не ведаю. Ён ніколі не паспявае сказаць шмат. Але гэта яшчэ не ўсё. Учора ўвечары, калі я ішоў спаць, я праходзіў міма лесвіцы на гарышча і ўпэўнены, што пачуў ускрык.

– Магчыма, ён замкнуў там звар’яцелую жонку.

– Так, я ўжо пра гэта думаў.

– Ці друкуе фальшывыя грошы.

– Ці, можа быць, ён былы пірат, як той чалавек у пачатку “Выспы Скарбаў”, і ўвесь час хаваецца ад сваіх былых сяброў-піратаў.

– Як цікава! – сказала Полі. – Ніколі не думала, што твой дом такі незвычайны.

– Табе можа ён і падаецца цікавым, – сказаў Дыгары. – Але ты б так не думала, калі б табе давалося там спаць. Як бы табе спадабалася ляжаць без сну і прыслухоўвацца да крокаў дзядзькі Эндрю, які крадзецца да дзвярэй твайго пакою? І ў яго такія жудасныя вочы.

Так Полі і Дыгары пазнаёміліся. Быў пачатак летніх вакацыяў, ніхто з іх не паехаў на мора, і яны сустрэліся ледзь не кожны дзень.

Іх прыгоды пачаліся галоўным чынам таму, што тое лета было адным з самых дажджлівых і халодных за апошнія гады. Таму дзеці проста даследавалі будынак. Гэта неверагодна, як шмат можна выведаць з дапамогай свечкі ў вялікім доме ці ў двух суседніх дамах. Полі ўжо даўно даведлася: калі адчыніць невялічкія дзверы ў каморы на гарышчы ў яе дома, вы пабачыце бак для захоўвання вады і цёмную прастору за ім, у якую можна асцярожна залезці. Гэтая цёмная прастора нагадвала доўгі тунэль паміж цагляным мурам з аднаго боку і схілам даху з іншага. У даху былі невялічкія прасветы паміж шыферам, праз якія прабівалася святло. Падлога ў тунэля адсутнічала: трэба было пераступаць з бэлькі на бэльку, паміж якімі быў толькі гіпс. І калі наступіш на яго, то правалішся наўпрост у пакой. Прастора за бакам была кантрабандысцкай пячорай Полі. Яна прынесла туды рэшткі скрыняў, сядзенні ад старых крэслаў, іншыя рэчы такога ж кшталту, і зрабіла паміж бэлькамі нейкае падабенства падлогі. Тут яна трымала скрынку з рознымі скарбамі, аповед, які яна пісала, і, звычайна, пару яблык. Полі часта піла тут імбірны ліманад: праз старыя бутэлькі гэтае месца рабілася яшчэ больш падобным да пячоры кантрабандыстаў.

Дыгары спадабалася пячора (яна не паказала яму аповед), але больш яго зацікавіў тунэль.

– Як ты мяркуеш, – запытаўся ён. – Наколькі гэты тунэль доўгі? У сэнсе, ці ён сканчваецца там, дзе ё твой дом?

– Не, – адказала Полі. – Ён працягваецца далей, не ведаю, на колькі.

– Тады мы можам прабрацца ўздоўж усяго шэрагу дамоў.

– Так, можам, – сказала Полі. – І... ого, неверагодна!

– Што?

– Мы можам патрапіць у іншыя дамы.

– Так, і нас схопяць як злодзеяў! Ну не, дзякуй.

– Разумнік. Я думала пра наступны дом пасля твайго.

– А што ў ім такога?

– Ён пусты. Тата кажа, што з таго часу, як мы жывем тут, ён заўсёды быў пусты.

– Тады давай паглядзім, што там, – сказаў Дыгары. Ён быў значна больш узрушаны, чым вы маглі б меркаваць па яго голасе. Вядома ж, ён думаў, як і вы думалі б на яго месцы, пра розныя прычыны, чаму гэты дом так доўга стаяў пусты. Полі таксама пра гэта думала. Ніхто з іх не вымавіў словаў “дом з прывідамі”, і абодва адчувалі, што калі ўжо ўзнікла ідэя паглядзець, што ў гэтым доме, было б баязліўствам гэтага не зрабіць.

– Як наконт прабрацца туды зараз? – запытаўся Дыгары.

– Давай, – адказала Полі.

– Табе не абавязкова ісці, калі не хочаш, – сказаў Дыгары.

– Я пайду, калі ты пойдзеш, – адказала яна.

– А як мы даведаемся, што мы менавіта ў тым доме?

Яны вырашылі, што вернуцца на гарышча і памераюць крокамі яго, а таксама адлегласць ад адной бэлькі да наступнай. Так яны даведаюцца, колькі бэлек знаходзіцца над адным пакоем. Пасля трэба будзе дадаць яшчэ прыкладна чатыры крокі на адлегласць паміж двума гарышчамі і столькі ж на спальню абслугі. Такім чынам атрымаецца даўжыня аднаго дома. Калі прайсці такую адлегласць двойчы, яны будуць ў канцы дома Дыгары. Пасля любяга дзверы прывядуць іх у пусты дом.

– Але ж я не думаю, што ён сапраўды пусты, – сказаў Дыгары.

– А што ты думаеш?

– Мяркую, там нехта таемна жыве і выходзіць толькі ўночы з ліхтаром. Магчыма, мы выкрыем банду злачынцаў і атрымаем узнагароду. Не можа быць, каб дом пуставаў усе гэтыя гады. У ім мусіць быць нейкая таямніца.

– Тата казаў, што гэта можа быць з-за каналізацыі, – сказала Полі.

– Пфф! Дарослыя заўсёды знаходзяць нецікавыя тлумачэнні, – сказаў Дыгары. Цяпер, калі яны размаўлялі пры дзённым святле, а не пры свечках у Кантрабандысцкай Пячоры, ім падавалася значна менш верагодным, што ў пустым доме жывуць прывіды.

Яны памералі крокамі гарышча, ўзялі аловак і склалі, што ў іх атрымалася. Напачатку ў іх былі розныя адказы, і нават калі яны нарэшце вынайшлі агульны, я не ўпэўнены, што ён быў слушны. Але дзеці спяшаліся распачаць экспедыцыю.

– Мы мусім ісці ціха, – сказала Полі, пакуль яны ізноў прабіраліся за бак з вадой. Паколькі справа была сур’ёзнай, кожны з іх узяў свечку (у Полінай пячоры іх было шмат).

У тунэлі было вельмі цёмна, пыльна, а таксама скразіла. Яны пераступалі з бэлькі на бэльку моўчкі і толькі шапталі адно адному: “Мы прайшлі вашае гарышча” і: “Тут павінна быць сярэдзіна нашага дому”. Ніхто з іх не спатыкнуўся, свечкі не згаслі, і нарэшце яны дабраліся да маленькіх дзвярэй справа ад іх. Вядома, у дзвярэй не было ручкі ці засаўкі на гэтым баку, бо яны былі зробленыя, каб выходзіць, а не заходзіць. Але быў шпінгалет (такія часта бываюць унутры гардэробаў), і дзеці былі ўпэўненыя, што змогуць зайсці ўнутр.

– Адчыняць? – запытаўся Дыгары.

– Я пайду, калі ты пойдзеш, – сказала Полі, дакладна як раней. Абудва адчувалі, што ўсё вельмі сур’ёзна, але ніхто з іх не павярнуў назад. Дыгары з высілкамі адсунуў шпінгалет. Дзверы расчыніліся, і дзеці заміргалі ад нечаканага святла, з вялікім здзіўленнем зразумеўшы, што яны не на закінутым гарышчы, а ў пакоі з мэбляй. Зрэшты, мэблі тут было не шмат. Панавала суцэльная цішыня. Зацікаўленая пабачаным, Полі задзьмула свечку і ціха, як мыш, зайшла ў дзіўны пакой.

Па форме ён быў, вядома, як гарышча, але абстаўлены як гасцёўня. Кожны сантыметр сцен быў заняты паліцамі і кожны сантыметр паліц быў застаўлены кнігамі. У

каміне гарэў агонь (вы памятаеце, што лета ў тым годзе было вельмі сырое і халоднае), перад камінам стаяў фатэль з высокай спінкай. Паміж фатэлем і Полі стаяў, займаючы амаль ўвесь цэнтр пакою, вялікі стол, завалены самымі рознымі рэчамі. Там былі кнігі, нататнікі, бутэлечкі з атрамантам, пёры для пісьма, воск і мікраскоп. Але першае, што кінулася ў вочы – ярка-чырвоны драўляны паднос, на якім ляжалі некалькі пярсцёнкаў. Яны былі парныя: адзін зялёны і адзін жоўты разам, пасля крыху месца, пасля яшчэ адзін жоўты і адзін зялёны. Па памеры яны былі, як і звычайныя пярсцёнкі. Іх нельга было не заўважыць, бо яны яскрава блішчалі. Яны былі самымі цудоўна-бліскучымі маленькімі рэчамі, якія толькі можна ўявіць. Калі б Полі была крыху меншай, ёй захацелася б пакласці адзін з іх за шчаку.

У пакоі было настолькі ціха, што яны маглі чуць, як цікае гадзіннік. Але суцэльнай цішыні не было. Аднекуль даносілася слабое – вельмі-вельмі слабое – гудзенне. Калі б у тых дні ўжо вынайшлі пыласосы, Полі падумала б, што гэта далёкі гул пыласоса – некалькімі пакоямі далей і некалькімі паверхамі ніжэй. Але гук быў больш прыемны і больш музыкальны, аднак настолькі слабы, што быў ледзь чутны.

– Усё ў парадку, тут нікога няма, – сказала Полі. Яна ўжо не шаптала. Дыгары, вельмі брудны, як, дарэчы, і Полі, міргаючы, зайшоў у пакой.

– Гэта кепска, – сказаў ён. – Гэты дом зусім не пусты. Лепей нам сысці, пакуль ніхто не прыйшоў.

– Як ты думаеш, што гэта? – запыталася Полі, паказваючы на рознакаляровыя пярсцёнкі.

– Ды кінь ты, – сказаў Дыгары. – Чым хутчэй ...

Ён так і не скончыў фразы, бо ў гэты момант нешта адбылося. Фатэль з высокай спінкай, які стаяў перад агнём, раптоўна павярнуўся, і з яго, як дэман у спектаклі, паднялася вусцішная постаць дзядзькі Эндру. Яны былі зусім не ў пустым доме, а ў тым самым кабінцеце ў доме Дыгары, у які яму было забаронена заходзіць! Абое дзяцей выгукнулі: “Во-о-ой!” – зразумеўшы сваю жахлівую памылку. Трэба было б раней здагадацца, што яны прайшлі недастаткова!

Дзядзька Эндру быў высокі і вельмі худы. У яго быў доўгі добра паголены твар, востры нос, вельмі яскравыя вочы і зблытаная кучма сівых валасоў.

Дыгары заняло мову, бо цяпер дзядзька Эндру выглядаў у тысячы разоў больш небяспечным, чым калі-небудзь. Полі пакуль што не настолькі спужалася, але хутка ёй стала страшна. Таму што дзядзька Эндру перасёк пакой і замкнуў дзверы на ключ. Потым павярнуўся, паглядзеў на дзяцей сваімі яскравымі вачыма і ўсміхнуўся, паказваючы ўсе зубы.

– Вось так! – сказаў ён. – Цяпер мая бязмозглая сястра не зможа да вас дабрацца!

Звычайна дарослыя так сябе не паводзяць. Сэрца Полі скокнула ў горла, і яны з Дыгары пачалі адступаць да маленькіх дзвярэй, праз якія сюды трапілі. Але дзядзька Эндру быў хучэйшы. Ён зайшоў ззаду, замкнуў тых дзверы і стаў перад імі. Потым ён пацёр рукі і храбуснуў костачкамі. У яго былі вельмі даўгія прыгожыя белыя пальцы.

– Рады вас бачыць, – сказаў ён. – Двое дзяцей – якраз тое, што мне трэба.

– Калі ласка, містэр Кэтэрлі, – сказала Полі. – Ужо амаль час абедаць, і мне трэба ісці дадому. Адпусціце нас, калі ласка.

– Не зараз, – адказаў дзядзька Эндру. – Я не магу прапусціць такую неверагодную магчымасць. Мне якраз не хапала дваіх дзяцей. Разумеете, я праводжу вялікі эксперымент.

Я спрабаваў на марскіх свінках, і ўсё спрацавала. Але марскія свінкі нічога не могуць вам распавесці. І вы не можаце патлумачыць ім, як вярнуцца.

– Паслухайце, дзядзька Эндру, – сказаў Дыгары. – Ужо сапраўды час абедаць, і нас пачнуць шукаць у любы момант. Вы мусіце адпусціць нас.

– Мушу? – запытаўся ён.

Дыгары і Полі паглядзелі адно на аднаго. Яны не наважыліся нічога сказаць, але погляды азначалі: “Гэта жахліва!” і: “Нам трэба яго неяк улагодзіць”.

– Калі вы зараз адпусціце нас на абед, – сказала Полі, – мы можам вярнуцца пасля.

– Так, але як вы дакажаце, што вернецеся? – сказаў дзядзька Эндру з хітрай усмешкай. Але раптам ён нібыта перадумаў.

– Добра, – сказаў ён. – Калі вам сапраўды трэба ісці, то ідзіце. Не думаю, што двум маладым людзям будзе цікава размаўляць з такім старым дурнем, як я. – Ён уздыхнуў і працягнуў. – Вы нават не ўяўляеце, якім самотным я часам пачуваюся. Аднак не важна... Ідзіце вяртайцеся. Але я хачу падарыць вам нешта перад тым, як вы пойдзеце. Не кожны дзень я бачу ў маім затхлым старым кабінэце маленькіх дзяўчат. Асабліва, калі мне дазволена так казаць, такіх прыгожых маленькіх лэдзі, як вы.

Полі пачала думаць, што, магчыма, не такі ўжо ён, урэшце, і вар’ят.

– Падарыць табе пярсцёнак, мая даражэнькая? – запытаўся дзядзька Эндру.

– Вы маеце на ўвазе адзін з гэтых жоўтых і зялёных пярсцёнкаў? – усклікнула Полі.

– Як цудоўна!

– Толькі не зялёны, – сказаў дзядзька Эндру. – Баюся, я не магу дарыць зялёныя пярсцёнкі. Але я з задавальненнем і любоўю аддам табе любы жоўты пярсцёнак. Хадзі сюды і надзень адзін з іх.

Полі ўжо не баялася. Вядома, гэты стары чалавек ніякі не вар’ят. А ў гэтых яркіх пярсцёнках ёсць нешта вельмі прыцягальнае. Яна падышла да стала.

– Нішто сабе! Мне здаецца, – сказала яна, – што гудзенне тут грамчэйшае. Нібыта яно ідзе ад пярсцёнкаў.

– Якая dziўная думка, – сказаў дзядзька Эндру, усміхнуўшыся. Яго смяшок гучаў вельмі натуральна, але Дыгары ўбачыў прагны, амаль сквапны, выраз на яго твары.

– Полі! Стой! – крыкнуў ён. – Не чапай іх!

Але было занадта позна. Акурат у той час, калі ён крыкнуў гэта, Полі дакранулася да аднаго з пярсцёнкаў і імгненна, без выбліску ці шуму, знікла. Дыгары і яго дзядзька засталіся ў пакоі адны.